

ljuje brezplačno nastavitvev in zdravljenje v državnih kopalščih, sanatorijih in klimatičnih krajih ob pogojih, ki jih predpiše minister vojne; oboleli častnik dobi poseboj še podporo za zdravljenje, ki se zagotovi s proračunom in se ne vrača, katere velikost odreja minister vojne.

V pravi zasmeh je tozadevna socialna preskrba učiteljstva, ki ga tako radi izkoriščajoči krogi nazivajo z bombastično frazo »pionirji prosvete«. Ne samo, da ne dobe brezplačnega lečenja doma, brezplačnih zdravil, brezplačnega lečenja v bolnici; učitelji morajo po »Pravilniku« ministerstva zdravja z dne 10. oktobra 1923 plačati celo državno zdravniško komisijo za pregled po 60 Din vsakemu državnemu zdravniku, t. j. 180 Din poleg vožnje in prehrane na lice mesta zdravstvene komisije. In da je mera trpljenja

še bolj polna, mora revež položiti denar v naprej svojemu šefu, sicer so mu odprte vse opasnosti sedanjih razmer. Za vse državno uradništvo v Sloveniji je določenih 20 mest za 50% popust v državnih kopalščih; koliko teh mest odpade na učiteljstvo in koliko na najpotrebnejše bi pokazala statistika!

Edino ena zavest nas dviga še ob teh pogledih: to je velika vera v notranjost trdo preizkušenih vrst učiteljstva, v njega nesebično delo in v njega razsodnost, ki dviga visoke smotre države nad ustvarjajoče razmere s strani vlade ter velika ljubezen in idealizem učiteljstva do prosvete, ki bo edina prinesla po trdo posuti poti končno zmago nacionalni in državni ideji — s prerojenjem naroda.

—k.

HREN:

Najhujše zlo.

Lahko si je misliti in mi se tudi dobro zavedamo, da so pri tako velikem preobratu, kakor je zadel našo sedanjo generacijo, neizogibni temeljni pretresljaji ustroja javnega življenja in države. To je tudi vzrok, da smo mnoge velike hibe, ki so se dogajale v tem času in se dogajajo še sedaj dan na dan, pripisovali temu dejstvu. Tolažili smo se, da je to mogoče le v prehodni dobi in izvira iz nepoznanja razmer. Zato smo našli za vse izgovor in opravičilo in ga iščemo še sedaj, čeprav ga moramo često privleči za lase. Zakaj sedaj, v šestem letu svobode, se to zlo prav nič ne manjša, ampak raste prav sumljivo od dne do dne in kopiči gorje nad nas vse. Tako, da vidijo danes veliki prejšnji optimisti in neverni Tomaži v vsem tem ne samo neizogibne slučajnostne napake, ampak naravnost sistem, ki hoče prav do temelja porušiti vse, da bode mogel graditi znova, seveda, če njega samega ne pokopljejo razvaline pod seboj.

Kakor je pri nas gmotno zlo (absolutno nezadostni prejemki) neprimerno bolj občutljivo in pereče, kakor je to v spodnjih krajih, kjer je marsikateremu nastavljenju redna plača postranska stvar, prav tako občutljivo in še bolj pereče je naše moralno zlo, ki prihaja zlasti zadnja leta nad nas in zadaja udarec za udarcem ne samo posameznikom in celim slojem, ampak že širokim plastem naroda in s tem seveda tudi drž. misli in ideji. Saj se navadno vlada istovetno z državo, in obeh pojmov niti inteligenca večkrat ne loči, kaj šele preprosto ljudstvo. In to je ravno najhujše! Za napake, katerim bi se bilo tudi v sedanji dobi možno izogniti, bode treba leta in leta trdega in sistematičnega dela, da se vsaj deloma zabrišejo zle posledice, ki so nastale ne ravno samo za uradništvo in javne nameščence, ampak za državo kot tako.

Mnogo, prav mnogo, je zagrešil v tem pogledu Beograd, morda več ne hote, kakor je namenoma. Koliko nevolje in zabavljanja nad državno upravo bi lahko izostalo, ako bi bili merodajni krogi previdnejši pri uveljavljanju novih naredb v vseh panogah, torej tudi v šolstvu! Potem bi ne zagledali belega dne odloki, ki so često naravnost nasprotni ustavi, ali pa docela neizvršljivi. Menda je nepotrebno navajati natančnejših dejstev. Za malenkostni gmotni dobiček mora često mnogo trpeti državna misel (krivično kolekovanje šolskih naznanil) in prosvetna uprava sama. Uvajanje silno okornega in počasnega birokratizma v državno upravo provzroča velikansko moralno in gmotno škodo ne samo državljanom, ki so pri tem prizadeti, ampak tudi državi kot taki. Pomislimo le na postopek pri upokojitvah in izplačevanju pokojnine! Uradništvo živi pri nas iz rok v usta in nima nikakih prihrankov razen dolgov. In sedaj mora čakati mesece in mesece brez plače in brez penzije, ker tako zahteva neizprosni svetnik, sv. Birokracija, v Beogradu. In tu so največkrat cele družine, ki so navezane samo na redne prejemke družinskega poglavarja! Ali ni to nepotrebno zlo, ki zadaja gmotne udarce prizadetim, državnemu prestižu pa občutne moralne zaušnice?!

Mnogočesa so pa krive naše politične razmere, ki so specialiteta posebne vrste. Marsikaj bi lahko izostalo, ako bi ne bilo naše politično življenje tako razorano, ako ne bi povsod korakalo v prednjih vrstah golo in egoistično strankarstvo. To je tisto nezdravo strankarstvo, ki vidi le samo sebe in je samo sebi cilj in namen ter mu je več lasten jaz, nego dobrobit celokupnosti — države. Tudi temu dejstvu moramo pripisati dosti zlih posledic, katerim bi se pa naposled državnim krmilarji tudi lahko izognili, če bi

liš dobiti odgovor: »Sinovi su se među sobom svađali,« nije svejedno ako pitaš »kakvi su bili sinovi?« ili »kako su sinovi živeli među sobom?« Da će kod mnogog čitanja i pripovedanja doći i slovnica na red, o tom nema sumnje. Ali to ne će biti kao mučenje, nego kao potreba. Deklinaciju i konjugaciju treba svaki dobro da zna. Potpuno govoriti učenike i tako je nemoguće naučiti, tim više što je razlika sl. i sh. takva, da se više puta besvesno pogreši u uverenju da je dobro rečeno: Sličnost jezika zdaje deci dosta muke. Glavno je, da dobro razume, što čita, a onda se na temelju toga lakše vežba. Potpuno i gladko govoriti nauči se čovek u praksi, u životu, gde se za to upotrebi malo više nego 2 h sedmično. Slovenci, koji žive među Srbima ili Hrvatima nauče kroz nekoliko meseci dotično narečje, isto kao i Srbi i Hrvati koji žive među Slovencima. Učenje sh. neka se dakle u školi ne sili kao na pr. u gimnaziji latinski ili grčki, jer to dacima brzo dodija i omožne, ali zahtevati, da deklamuju naučenu pesmicu, da lepo (makar i napamet) pripovedaju pročitanu priču, da znadu vremena (aorist i imperfekt da tekom vremena upoznaju), deklinaciju, imenica, zamenica, prideva, stupnjevanje prideva, to može i mora svaki učitelj. Čitati, čitati i čitati! Škol. zadaće neka se temelje na obrađenim štivima ili pesmama (na razne načine: iz jednine u množinu i obratno, iz 3. lica j. ili mu u 1. l. j. ili mu i obratno, u obliku pisma ocu, prijatelju, na pamet itd., kratki opisi, sastaveci itd.).

Uopće treba nastojati, da se olakša učenje jezika pa makar postigao i polovicu uspeha. Preteravati je vrlo opasno!

hoteli. Seveda bi se moralo potem ozirati in upoštevati mnenja strokovnjakov in strokovnih organizacij. Po takem mnenju pa merodajni krogi ne vprasujejo, in če se jim ga že prinese na krožniku, ga ne pogledajo.

Naše oblasti in pa mi sami pogosto grešimo v tem, da hočemo biti bolj papeški, kakor je papež sam. Pozabili še nismo mučne situacije leta 1922., ko naenkrat ni bilo kredita za že nastavljene učne moči! To je bilo pa samo v Sloveniji, med tem, ko je bila radičevska Hrvaška dovolj oskrbljena. Letošnja redukcija ob novem letu tudi ni delala prav nobene časti našemu višjemu šolskemu svetu, ki je raznim učiteljskim osebam ustavil noveletne plače brez vsakršnega predhodnega obvestila samo za to, ker je Beograd zahteval, da se vrne vse pridržano učiteljstvo šoli. Ta zahteva pa je prav tako veljala tudi za druge kraje naše države, vendar se ni izvajala nikjer, med tem, ko se je hotela pri nas izvesti na precej nenavaden način. Učiteljstvu so se kratkoma ustavili prejemki in se ga je sililo, da se povrne na svoja mesta, katera je zapustilo že pred leti ravno na poziv višjega šolskega sveta.

In tako se vleče cela veriga od Beograda pa tja do vaše šole, na kateri je možno, da se prav resno razpravlja o tem, ali je po zakonu o taksah dovoljeno učencem povedati reče o napredku, če ne morejo vzeti šolskih naznanil zaradi taksne marke, in se pride seveda do zaključka, da ni dovoljeno.

V sedanjih časih in razmerah ni brez nevarnosti, da se ne zanese tisti nesrečni duh birokratizma, ki je zavladal na višjih mestih in provzroča toliko nepotrebne zla nam in državi, tudi med nas v najnižje vrste »oblasti«. Bodimo čuječi in se mu izogibajmo. Zakaj nas ne obdajajo suhoparni akti in kljukasto zaviti paragrafi, temveč življenje. In to življenje gre brezobzirno svojo pot naprej in si ne da predpisavati smeri.

Bodimo korektni in skušajmo spraviti v sklad predpise in življenje. Ne iščimo pa dlake v jajcu in malenkosti, na katere ni mislil niti zakonodajalec.

Iz Čehoslovaške republike.

—čh Pedagoški listi in stanovska glasila učiteljstva v Čehoslovaški: »Pedagogické Rozhledy«, izdaja književno pedagoško Udruženje »Dědictví Komenského« v Prazi. — Informativen list »Dílne lidkosti«, izhaja v Brnu kot priloga »Vesnika Ustavního spolku učitelstkeho na Morave a ve Slezsku. — »Česky Učitelj« s prilogo »Školske reformy«, glasilo »Zemského ustredujního spolku jednot učitelstkich u Češkoj. — »Komenský«, glasilo »Ustredujního spolku jednot učitelstkich u Moravskoj. — »Škola městanská«, glasilo »Zemského ustredujního učitel-

I kod učenja »srbohrvaščine« treba da prevladava nacionalni momenat.

Ja ne znam jesam li rekao dosta, no u koliko nisam, nadopunit će drugi, koji na ovom polju rade i koje predmet zanima.

A kako sa ćirilicom? Ćirilica je svetopismo Slavena i treba da nam bude isto tako mila kao i jezik. Svaki Slaven treba da vlada ćirilicom isto tako kao i latinicom i da mu to postane svejedno čita li ili piše li latinicom ili ćirilicom. Nama treba da bude ćirilica i svetinja i milija nego što je Germanima gotica. Pa kad i Germanci zabace svoju goticu (što oni ne će!) mi ćemo ćirilicu da obdržimo, jer je ona naša, slavenska. Komu ona smeta i komu je na teret? Potrebno je da i Slovenci i Hrvati naviknu na ćirilicu kao i Srbi na latinicu. Zar dok se milioni Rusa, Kitajaca, Japanaca, Turaka, Germanaca, Grka, Jevreja itd ponose svojim pismom, mi da ćirilicu preziremo? A koliko bi se među tim ignorantima našlo zagovornika ćirilice, kad bi na pr. Nemci, Francozi iti njome pisali? Neki hoće da oponašaju i da se »igrāju« ili »grade« Evropejca na račun ćirilice! Kažu, ćirilica je nepraktična! Isto tako je ćirilica za nas nepraktična, kao što je za Srbe, Ruse, i Bugare latinica! A zar je to praktično, kad ja čitam doslovno latinski natpis »Manicure« ili slično? Zato se ja pridružujem tovarišu P. S. kad kaže, da bi trebalo i u slovenskim čitankama štampati nekoliko (makar i slov.) štiva ćirilicom, kao što imaju hrvatske, ili srpske latinicom. Ćirilica se vrlo lako nauči. Zato ne treba posebne »nadarenosti« ali treba imati ljubavi. Barem onoliko, ako ne i više koliko si imao učeći goticu, Iстина je, da »latinaši« ne čitaju ćirilicom pisanih

štiva mestanskih škol u Češkoj in »Riškeho svazu učiteljstva mešťan. škol v republiky Čehoslovensky, izhaja v Prazi. — »Časopis čehoslovenske obce učiteljske«, glasilo »Čehoslovenske obce učiteljske«, glasilo vsega učiteljstva v republiky. — »Uhor«, list za kritično proučavanje mladinske literature. — »Narodna škola slovenska«, organ »Svazu Slovenskeho učiteljstva« v Bratislavi, Edlova ul. 1/a.

Splošne vesti.

† Aleksa Šantić. Dne 2. t. m. je umrl v Sarajevu po daljši bolezní veliki srbski pesnik Aleksa Šantić. Pokopali so ga 5. t. m. z velikimi slovesnostmi na državne stroške. Rojen je bil 27. maja 1868 v Mostarju ter je po končani ljudski šoli obiskoval Mahrovo šolo v Ljubljani, odkoder pa se je radi bolehnosti preselil v Trst k svojemu stricu, ki ga je izročil v vzgojo Ljudevitu Vuličeviću, lirskemu pesniku. Leta 1883. se je vrnil v Mostar, kjer se je seznanil z mladim trgovcem Jovanom Dučićem, pesniško navdahnjenim. Oba sta začela pisati pesmi. Učitelj Dušan Lemajić je poslal oba v uredništvo somborskega otroškega »Goluba«, kjer je izšla leta 1887. prva Šantićeva pesem. Oba sta kmalu potem sodelovala pri vseh književnih listih. Šantić je izdal dve zbirki pesmi. Leta 1896. je ustanovila »mostarska deteljica« književni list »Zoro«, Šantiću in Dučiću se je namreč že mnogo prej pridružil tudi Svetozar Čorović. Šantićevo književno delo je bogato. V založbi srbske književne zadruge je izšla leta 1911. njegova zbirka pod naslovom »Pjesme«, leta 1913. zbirka pesmi »Na starim ognjištima«. Za pesnikovo 50-letnico je društvo književnikov v Zagrebu izdalo zopet zbirko pod naslovom »Pjesme«, ki jim je napisal uvod Vladimir Čorović. Znamenitejša dela Alekse Šantića so še »Pod maglom«, izšlo v Beogradu 1907., »Hasanaginica«, izšla v Beogradu 1911., »Angjelija« izšla v mostarskem »Narodu« 1912. in »Sunce«, ki še ni tiskano. Šantić je leta 1910. izdal zbirko prevodov pod naslovom »Iz nemške lirike«, leta 1919. pa prevod »Pjesme roba« češkega pesnika Svatopluka Čecha. Za svoje književno delo je bil Šantić leta 1914. izvoljen za dopisnega člana kraljevske srbske akademije v Beogradu, leta 1920. pa za člana umetniškega oddelka Jugoslovske akademije znanosti v Zagrebu. Kralj Aleksander ga je še kot regent odlikoval z lentu sv. Save. Slava njegovemu spominu!

— Prevedba učiteljstva. Ministrstvo prosvete je definitivno končalo prevod in razvrstitev po novem zakonu in uredbi. Na podlagi tega se izdelujejo razvrstilni dekreti za vsakega poedinca. Po tej uvrstitvi je razrešenih okrog 315 veroučiteljev, ker nimajo zadostne kvalifikacije. Vsi stalni in začasni učitelji, izvzemši onih, ki še nimajo našega državljanstva, knjiga samo zbog te ćirilice, i to je gorka istina, ali sasvim neopravdana i bez ikazva temelja! Ta se istina rodila kod ljudi, kojima je ćirilica trn u oku, ne možda što je mrze, ali im »ne treba« i bode ih! Ali ih ne bode gotica! Do glasovanja za ali proti latinici ili ćirilici kod nas ne će i ne sme doći, jer su to ravnopravna pisma, kojima se može svazi jednakopravno posluživati.

U osnovnoj školi uči se ćirilica, već u VI. raz. Vežbe su u I. Čitanje preduge, pa je dosta ako se uzme 3—4 retka pisanih i tiskanih slova pojedine grupe. Deci ne zadaju poteškoće slova, nego još nepoznate reči. Treba što pre preći na štiva, koja su deci zanimljivija i koja daju više života nego mrtva vežba. Štivima se deca uvežbaju glatkom čitanju i pisanju, a pomalo i govoru. Deca će i tako stanovitava slova zaboraviti, t. j. ne će moći da sete (B, D, i još koje) ali tu se daje pomoći genetički i mnemotehnički na pr.: r T, n II, r T (jedan, dva, tri, poteza kod malog i velikog slova) ili (B brojka 6, D brojka dva), (dete zapamti B broj, D dva). Kod mnogih vežbi može se odmah uzeti mala i velika slova kod kojih je razlika samo u veličini: A, H, Č, B, C, E, Ф, X, H, J, K, L, Љ, M, H, O, P, C, III, Њ, B, Ж; pa onda i I, n II, m III (r T, n II, r T). Isto se savlada, a onda treba mnogo vežbe u prepisivanju, diktovanju, te u marljivom čitanju (pojedince, po dva, u zboru, sedeći, samo da se obuka oživi). U višim razredima ona se marljivo vežba, te učenici tekom vremena postanu okretni u ćirilici kao i u latinici.